

“Hududgazta’minot” AJda biologik xilma-xillikni saqlash DASTURI

1. Umumiy qoidalar

Ushbu "Hududgazta'minot" AJda bioxilma-xillikni saqlash dasturi" (bundan keyin Dastur deb yuritiladi) "Hududgazta'minot" AJ faoliyat yuritadigan hududlarda biologik xilma-xillikni saqlash va tiklash uchun ishlab chiqilgan.

Jamiyat tabiiy ekotizimlarga ta'sir tabiiy gazni tashish va tarqatish faoliyatining muhim ekologik jihati ekanligini tan oladi.

Biologik xilma-xillik (bundan keyin bioxilma-xillik deb yuritiladi) Yer yuzidagi barcha ko'rinishlarida hayotning to'liq xilma-xilligini — turlarning genetik xilma-xilligidan tortib, butun ekotizimlarning ishlashigacha — qamrab oladi.

Bu nuqtai nazardan, biologik xilma-xillik nafaqat noyob yoki g'ayrioddiy turlarni, balki butun tirik organizmlar dunyosini ham anglatadi: eng keng tarqalgan turlar va ularning yashash joylaridan tortib, yo'qolib ketish xavfi ostida bo'lganlar va bu turlarning mavjudligiga tahdid soluvchi omillargacha.

2. Jamiyatning majburiyatlari

"Hududgazta'minot" AJ bioxilma-xillikni saqlash sohasida quyidagi majburiyatlarni o'z zimmasiga oladi:

2.1. Jamiyat o'z faoliyatining barcha bosqichlarida biologik xilma-xillikni saqlash va himoya qilish majburiyatini oladi, tabiiy ekotizimlarning degradatsiyasining oldini olish choralari ko'radi;

2.2. Jamiyat gaz infratuzilmasini qurish, ta'mirlash va ekspluatatsiya qilish loyihalarini amalga oshirish jarayonida biologik xilma-xillikning sof yo'qotilishiga yo'l qo'ymaslikka intiladi;

2.3. Jamiyat o'zining operatsion faoliyatida quyidagi tamoyillarga asoslanib, yumshatish choralari ierarxiyasini amalga oshiradi:

- 1) Oldini olish;
- 2) Minimallashtirish;
- 3) Tiklash;
- 4) Qoplash.

2.4. Jamiyat alohida muhofaza qilinadigan tabiiy hududlar (ASHT), bufer zonalar yoki noyob va yo'qolib ketish xavfi ostida turgan turlarning yashash joylarining degradatsiyasiga olib keladigan faoliyatning oldini olish majburiyatini oladi.

3. Dasturning maqsadlari

- Bioxilma-xillik va ekotizimlarga ta'sir qilishi mumkin bo'lgan ekologik xavflarni minimallashtirish.
- Ishlab chiqarish faoliyati ta'sirlangan tabiiy hududlarni saqlash va tiklash.

- Atrof-muhit qoidalari, milliy qonunchilik va xalqaro standartlarga (ISO 14001:2015, IUCN) rioya qilish.
- Tabiiy resurslardan barqaror foydalanish va tabiiy hududlarning degradatsiyasining oldini olish.
- Atrof-muhitga yo'naltirilgan loyihalarni amalga oshirish va xodimlarning ekologik xabardorligini oshirish.

3. Dasturning asosiy yo'nalishlari

3.1. Atrof-muhitni baholash

- Biologik xilma-xillikka ta'sir ko'rsatadigan faoliyat sohaslarini aniqlash.
- Tuproq, o'simlik va mahalliy faunani muntazam ravishda monitoring qilish.
- Xavflarni baholash va yumshatish choralarini ishlab chiqish.
- Jamiyat faoliyati bilan bog'liq ta'sirlar va ekologik jihatlarni inventarizatsiya qilish.
- Hayvonlarning migratsiya yo'llariga potentsial ta'sirlarni tahlil qilish.

3.2. Atrof-muhitga ta'sirni minimallashtirish

- Havo chiqindilari, shovqin va tebranish darajasini kamaytirish.
- Tuproq ifloslanishini kamaytirish va yer osti va yer usti gaz quvurlaridan nazoratsiz gaz oqishining oldini olish.
- Gaz tarmoqlarini qurish, ta'mirlash va texnik xizmat ko'rsatish paytida ekologik standartlarga qat'iy rioya qilish.
- Rejalashtirilgan tadbirlarni rejalashtirishda "oldini olish-minimallashtirish-tiklash" tamoyillarini qo'llash.

3.3. Ekosistemalarni himoya qilish va tiklash

- Qazish ishlaridan keyin obodonlashtirish va tuproq qoplamini tiklash.
- Korporativ ekologik kampaniyalar doirasida daraxtlar va butalar ekish.
- Noyob va himoyalangan o'simlik va hayvon turlarini saqlashga ko'maklashish.
- Buzilgan yerlarni tiklashni ta'minlash.

3.4. Resurslardan oqilona foydalanish

- Strukturaviy bo'linmalarda suv va elektr energiyasi iste'molini optimallashtirish.
- Energiya samaradorligini oshirish va ekologik toza texnologiyalarni joriy etish.
- Chiqindilar hosil bo'lishini kamaytirish va ularni qayta ishlashni ko'paytirish.

3.5. Manfaatdor tomonlar bilan aloqalar

- Mahalliy hokimiyat organlari, atrof-muhitni muhofaza qilish tashkilotlari va ilmiy muassasalar bilan hamkorlik qilish.

- Mintaqaviy va milliy ekologik loyihalarda ishtirok etish.
- Ochiqlik va jamoatchilikni Jamiyatning ekologik faoliyati haqida xabardor qilish.

3.6. Xodimlarni o'qitish va atrof-muhitni muhofaza qilish bo'yicha xabardorlik

- Atrof-muhit xavfsizligi va biologik xilma-xillikni saqlash bo'yicha muntazam ravishda o'quv mashg'ulotlarini o'tkazish.
- Xodimlarning tabiatga hurmat ko'rsatish muhimligi haqida xabardorligini oshirish.

4. Bioxilma-xillik xavfini baholash tizimining ko'lami

Bioxilma-xillik xavfini baholash tizimi "Hududgazta'minot" AJning barcha ishlab chiqarish va infratuzilma obyektlarini qamrab oladi.

4.1. Baholash obyektning hayot aylanishining barcha bosqichlari uchun amalga oshiriladi:

- Loyihalash;
- Qurilish;
- Foydalanish;
- Ta'mirlash;
- Rekonstruksiya qilish;
- Foydalanishdan chiqarish (demontaj qilish).

4.2. Xavfni baholash tizimi ichki va tashqi tabiiy omillarni o'z ichiga oladi:

- Ekotizim holati;
- Iqlim;
- Muhofaza qilinadigan hududlarga yaqinlik;
- Pudratchi faoliyatining ta'siri;
- Turlarning sezgirligi (shu jumladan, Qizil kitobga kiritilganlar).

4.3. Xavfni baholash tizimi bioxilma-xillik xavfining barcha turlarini qamrab oladi:

- Yashash joyining yo'qolishi yoki parchalanishi;
- Migratsiya yo'llarining buzilishi;
- Shovqin, mexanik va yorug'lik ta'sirlari;
- Tuproq, havo va suv havzalarining ifloslanishi;
- O'simlik va hayvonot dunyosining noyob va himoyalangan turlari bilan bog'liq xavflar.

5. Harakat rejasi

- Jamiyat obyektlarining yillik ekologik baholashini o'tkazish.
- Ishlab chiqarish maydonchalari va unga tutash hududlarni obodonlashtirish.

- Jamiyat faoliyat yuritadigan hududlarda daraxt ekish kampaniyalarini tashkil etish.
- Gaz tarmoqlari yaqinidagi tabiiy hududlarning holatini kuzatish.
- Emissiya va energiya sarfini kamaytirish bo'yicha chora-tadbirlarni amalga oshirish.
- Ekologik toza ish amaliyoti bo'yicha ko'rsatmalar ishlab chiqish.
- Xodimlarni biologik xilma-xillikni saqlash bo'yicha o'qitish.
- Buzilgan yerlarni tiklash.
- Pudratchilarni baholash.
- Dasturni amalga oshirish bo'yicha yillik hisobot tayyorlash.

6. Samaradorlikni monitoring qilish va baholash

- Tadbirlarning amalga oshirilishini choraklik tahlil qilish.
- “Hududgazta'minot” AJ rahbariyati uchun hisobotlar tayyorlash.
- Monitoring natijalari asosida zarur hollarda dasturni sozlash.
- Ko'rsatkichlarni baholash:
 - 1) salbiy ta'sirni kamaytirish;
 - 2) tiklangan hududlar soni;
 - 3) xodimlarning jalb qilinganlik darajasi.

7. Yakuniy qoidalar

“Hududgazta'minot” AJ ushbu Dasturni amalga oshirishni ta'minlash, zarur resurslarni ajratish va biologik xilma-xillikni saqlash va barqaror rivojlanishni ta'minlash maqsadida ekologik faoliyatni doimiy ravishda takomillashtirishni ta'minlash majburiyatini oladi.